

יהדות

לייבוויץ: עבודת אלילים

עולם המחשבה על עתידו של העם היהודי, ועל יחסי עם מדינת ישראל, הוא חלל ריק. כל מחשבה על נושאים אלה קפאה לפני דור.

לתוך חלל ריק זה התפרץ הפרופסור **ישעי'הו לייבוויץ**, יתודי דתי, שומר-מצוות, ליד לאטויה וחניך ברלין. בכישרון מיוחד לניסוח פרובוקטיבי, ובתחלטה נחושה שלא להתפשר על האמת, ולבסוף בספר חדש, קדושות, בשורה של נאומים, עתיד הפורה היהודית בטוח יותר לפי לייבוויץ, עתיד הפורה היהודית בטוח יותר מעתידה של מדינת-ישראל — בניגוד גמור לתיקוה שהמדינה תשמש מיפלט בטוח לעם היהודי. המדינה אינה ערה, אלא רק צורך. הסגידה למדינה היא עבודת אלילים. היהדות חשובה מן המדינה. התוכן האמיתי היחיד של הציונות הוא הרצון לחיות תחת שלטון עצמי («נמאס לנו לחיות תחת שלטון הגויים»). החזקת שטחים בעלי אוכלוסיה ערבית תביא לחורבן פנימי של המדינה. המימסד הדתי בישראל הוא פילגש מוחזקת של השליטון החילוני. הלאומנות הדתית של אנשי ארץ-ישראל היא עבודה זרה.

בעתה

טמיר: חשיבותו של תיכונן

תהליך ההתעצמות וההתרחבות, שאותו עבר צה"ל בשנה האחרונה, לא עבר ללא זעזועים. חילופי ביטחון מרות בצה"ל הותירו אותו כימעט ללא דמויות ביטחון. ניות בעלות שיעור-קומה ותפיסות איסטרטגיות מקוריות. הביקורת על דרך השיקום ובניין הכוחות לקראת אפשרות של מלחמה חדשה, לא היתה נחלתם של הדרגים הגבוהים מאחריהקלעים בלבד. היא באה לידי ביטוי בפרשת מינויו של אלוף (מיל.) **אריק שרון** כיועץ מיוחד לראש-הממשלה.

הדמות שהטביעה את חותמה יותר מכל על התפיסת הביטחוניית ההולכות ומתגבשות, הן בצה"ל והן בצמרת המדינית, היתה דמותו של אחד המפקדים הבכירים הבודדים מהגנרלית הישנה שנותרו בצה"ל, האלוף **אברהם (אברשה) טמיר**. טמיר, שמחלקת התיכונן, שבראשה הוא עומד, הפכה אגף במטכ"ל. מופקד מטעם צה"ל, ומשרד-הביטחון כאחד, על תחום שהוזנח ביותר בעבר במערכת-הביטחון. הוא הצליח לא רק להעלות את רמת התיכונן האיסטרטגי, אלא גם להחדיר את חשיבות הנושא לתודעת המנהיגות. כל אלה הפכו אותו איש-השנה בתחום הביטחון.

משפט

ביכונסקי: איש-שפת-לינין

איש-המשפט של השנה לא בא מציבור השופטים והפרקליטים. אלה עשו את מלאכתם, אך לא היו קשורים השנה במאורעות מסעירים אל שבנויים מפליגים. איש-המשפט היה צעיר, שנשלה כימעט-במיקרה מן האלמוניות, כאשר נרצחה חברתו.

פרשת **יורם ביכונסקי** הוכיחה שוב, כי בית-הדין פט הוא רק חלק ממערכת שלמה — וכי חשוב לא רק מה קורה באלים בית-המשפט, אלא גם בדרך אליה. אחרי רציחת החייל **רחל הלר**, נעצר ביכונסקי כחבר שוד, כאשר נתגלה כי הוא חבר בקבוצה פוליטית שמאיינת קיצונית, שעיסוקה העיקרי הוא פירסום כתבי-עת תיאורטי.

בעידודם הפעיל של קציני-מישטרה, ובראשם קצין שנשא את השם האופייני **אברהם צמרת**, החלו כלי-התיקשות עורכים מישט-לינין לצעיר המשופם, ובה מלחמת יום-הכיפורים, תוך שימוש בפעילותו הפוליטית, במצוא הגיוני ובחיו האינטמיים כחומר-ראיות. ביכונסקי עצמו עמד במבחן בקשיחות בלתי-ירגילה, וז' חגג לבסוף את ניצחונו כאשר עברה המישטרה לטיפול בחשוד אחר, **עמום ברנס**, שהועמד למישפט.

אשה

כוכבה: אצילות טיבעיה

נשים רבות כבשו לשעה קלה את הדימיון בשנת השל"ה. **רבקה אליגתן** נישאה במפתיע לפינחס ספיר, וכך החלה פרשה טראגית, כשחלתה ריבקה ונפטר פינחס. נערה תל-אביבית נישאה לאודי אדיב, הכלוא באשמת קיום קשרים עם סוכנים זרים. מלחמתה של **סילוויח אדיב** למען בעלה החדש, עוררה כבוד ואהדה.

אולם כל אלה היו דמויות צדדיות בהשוואה לאשה, שחדרה בלילה סוער אחד לליבו של כל אדם בישראל: **כוכבה לוי**, גיבורת המצור על מלון סבו.

כוכבה לא היתה מתפרסמת לעולם, לולא נמצאה במיקרה במלון הקטן כאשר התפרצו לתוכו הפיזיאון, במשבר זה נתגלתה כאשה גדולה. היא ניהלה משא-ומתן עם הפיזיאון ורכשה את ליבם בגישתה האנושית הפשוטה; נשאה בורעותיה פצוע, שניצל תודות לה, והוציאה אותו החוצה; סירבה להסתלק וחזרה אל תוך התופת. לאחר ההרג הסיטוני, כאשר רואיינה בכלי התיקשות, נתגלתה כאשה בעלת אצילות טבעית, סיגן נון עצמאי ואופי המעורר כבוד — בניגוד חותך לראשי המדינה. שעטו אף הם על כליהתיקשות וגיבבו מליצות.

תיאטרון

ניצן: קלות-דעת וצביעות

המאורע הבולט ביותר בחיי התיאטרון הישראלי השנה היה תופעתו המרשימה והמרעננת של במאי-תיאטרון ישראלי חדש, המחזאות המקורית באה לידי ביטוי בשתי יצירות-איכות של **חנן לוי** (שיץ) ושל **יורשע סרבל** (הניקור). אולם את התרומה המשמעותית של השנה העניק דווקא **ניצן בן ה-25**, במאי צעיר.

ניצן, בוגר להקת פיקוד המרכז, חזר לארץ אחרי תקופת לימודים בלונדון, ביים העונה בהבימרת את ההצגה על קלות-דעת וצביעות, שזיכתה אותו בתואר איש-השנה בתיאטרון. את המחזה מהמאה ה-18, מעין פורים-שפיל הכתוב כמישחק-השבץ של פסוקי תנ"ך ורומא בעברית עתיקה, מצא עומרי בסיפרייה הלאומית. המחזה זכה בהצלחה שלה היה ראוי, הועבר מהבימרת אל האולם הגדול של תיאטרון הבימה. לאחר-מכן ביים ניצן את מעשה הבימל בתיאטרון בימות, בשיתוף-פעולה עם המלחין **נרעם שריף** והכוריאוגרף **משח אפרתי**.

ניצן, שהתקבל בינתיים כבמאי-יית בתיאטרון הלאומי, מביים שם עתה את האוצר של שלום-עליכם, עתיד לביים בעונה הקרובה שלושה מחזות.

אמנות

קדישמן: אנטי-מונומנט

האדם ניתקל באמנות בצורה בלתי-אמצעית כרחוב, כשהיא מודקרת לעיניו בצורת פסל. בין הפסל והאוצר נוצר במהלך השל"ה סיכסוך מתמשך.

פיסלו של **יגאל תומרקין** לזכר השואה, שמיקומו בכיכר-העיריה בתל-אביב אושר השנה סופית על חדרו של קול, נקרא בפי העם "שואה לזכר האמנות". היו שטענו, כי הפיראמידה התפוסה גנובה כולה ממיתקן בתערוכה במונטריאול. אחרים ראו בה יצירה גדולה, ויכוחים מרים עוד יותר עורר **מנשה קדישמן**, יוצר הפסל החלוד בעל שלושת העיגולים הנטויים. בכירי היכל-התרבות בתל-אביב, רבים ראו בו קישט מוחזק לט, שעוררייה ציבורית ואמנותית. יד נעלמת רשמה עליו: "ביזבוז!"

מנשקה, בעל הגוף המונומנטלי, אמר על הפסל: "אני לא מתייחס אל הפסל כאל מונומנט, אלא כאל פסל. שתלתי עץ. הכיכר של היכל-התרבות אין בה אחידות ונוצר כאן באלאגן חזותי. כדי לא ללכת לאיבוד, הייתי צריך שם פסל שמתחיל ונגמר בעצמו בגודל ובצורה ובתוכן, ושלא יהיה רק קישוט. השירבוטים, שהוסיפו האנשים, דווקא נתנו לזה מימד אנושי".

רפואה

קליינהאוז: היפהפייה הנרדמת

בדרך-מיקרה הופנו השנה זרקורי ההתעניינות הציבורית אל אחד התחומים המרתקים והמתקדמים בענף הרפואה בארץ: הפסיכיאטריה. היה זה כתוצאה מפרסיה סנסציונית, שהדיה חרגו הרחק מגבולות ישראל, נערה בת 16 מדימונה, יפה סוויסה, נכנסה לתרדמת היפנוטית עמוקה בשעת מופע היפנוטי-בידורי, כשהימנסט המיסחרי אינו מצליח לעוררה מתרדמתה. היא המשיכה לישון במשך שישה ימים רצופים, כשמאמצי הרופאים בבארי-שבט לעוררה עולים בתוהו.

או הוועק אל מיטתה של יפה הפסיכיאטר הרמתי גני, **הד"ר מוריס קליינהאוז**, שהצליח להעיר מהי שינה. הסיפור המופלא, שנשמע כמו מהדורה מודרנית של אגדת היפהפייה הנרדמת, חזר על עצמו כעבור חמישה חודשים, כאשר יפה שקעה שוב בתרדמה, הפעם ללא השפעת המנסט. קליינהאוז הצליח להעיר ולאשפוח. גיבור הפרשה לא היה עושה-הלהטם. הד"ר קליינהאוז, נשיא איגוד הרופאים-הנעורים-בהיפנוזה בישראל, התמחה בקרפיו-הירום היפנוטי שנועד לחלץ חולים ממצבים ארוטיים, והוא אחד המעולים בתחומו בעולם. ייתכן שפעילות רפואית חשובה זו לא היתה מגיעה לעולם לתודעת הציבור, לולא פרשת היפהפייה הנרדמת.

ספורט

קריב: טרור ואלימו

ההצגה הגדולה ביותר בספורט הישראלי השנה לא היתה שייכת לספורטאים, כי השנה עמדה בסימן שעי-רוניות השחיתות בכדורגל, שהגיעו לשיאים חדשים אשר העמידו בצל את כל שערוריות העבר. גם הפעם עמדה הליגה הלאומית בכדורגל במוקד המכירה הכללית, שבה הוטו מראש תוצאות מישחקים, כדי למנוע מקבוצות מסוימות נשירה לליגה נמוכה יותר. בעבר הו הכדורגלנים עצמם, או עסקני קבוצות-הכדורגל, גיי ברי הצגות אחיות-העניינים שהתחוללו על מגרשיהכדור-רגל לעיני רבבות. השנה גנב את ההצגה גורם אחר, היו אלה אוהדי קבוצות-הכדורגל, שבשיטות טרור, הפחדה ואימים, השגיעו על המתרחש במגרשים ואף הצליחו להטות תוצאות כמה מישחקים, ללא תשלום במזומנים כפי שהיה מקובל בעבר. רובם של המאיימים נשאר גיבורים אלמוניים, שכן כל משרדי הביטחון ועדות-החקירה לא הצליחו לחשוף את זהותם. נציגים היחידים, שיצא מאלמוניותו כאשר הוחשד והואשם באי-מים על כדורגלני מכבי תל-אביב, היה **משח (מוסה) קריב**, פורץ ואיש העולם-התחתון לשעבר, אוהד קבוצת בני-יהודה, שהפך דמות-מפתח בפרשיות השחיתות. הוא היה סמל הספורט השנה: ספורט האימים והאלימות.